

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplaner for slåttemark

Vesterås, Stranda kommune, Møre og Romsdal fylke

NIBIO RAPPORT | VOL. 3 | NR. 26 | 2017

Per Vesterbukt

Divisjon for matproduksjon og samfunn

Kulturlandskap og biomangfold

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplaner for slåttemark – Vesterås, Stranda kommune, Møre og Romsdal fylke

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Per Vesterbukt

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
21.02.2017	3/26/2017	Åpen	10108	2016/1180
ISBN:		ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:
978-82-17-01804-9		2464-1162	55	

OPPDRAKSGIVER/EMPLOYER:

Fylkesmannen i Møre og Romsdal

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Geir Moen

STIKKORD/KEYWORDS:

Slåttemark, handlingsplan, skjøtselsplan, utvalgt naturtype, vegetasjon

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Biologisk mangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Rapporten inneholder fire skjøtselsplaner for verdifulle slåttemarker på Vesterås i Geiranger, Stranda kommune. Slåttemarkene er; 1. Litjegjerdet, 2. Bruateigen, Småbakksenden, Litjebakken og Øvste Starreiten, 3. Trekanten, 4. Gardskroken, Almene og Trekanten. Vesterås er en gammel gård, nevnt skriftlig fra 1600-tallet, der de fleste slåtteteigene har hatt en lang kontinuerlig, ekstensiv skjøtsel frem til i dag.

Lokaliteten inngår i et samlet kulturlandskap med både nedlagte og aktive fjell- og fjordgårder langs Storfjorden. I tillegg til slåttemarka har gården kulturminner som bl.a. rydningsrøyser og styvingstrær, steingjerder, og utgjør et større og svært verdifullt kompleks sammen med Hole. Gården inngår i området Vestnorsk fjordlandskap som i 2005 ble innskrevet på UNESCOs verdensarvliste. Det gamle kulturlandskapet med slåtteteiger, beitelandskap og stølsområde tilfører verdensarvområdet en viktig kulturell dimensjon som utfyller og øker den samla verdien av området, der Vesterås har en sentral plassering og viktig betydning for disse kulturverdiene.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Møre og Romsdal

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Stranda

STED/LOKALITET:

Vesterås

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

GODKJENT /APPROVED

Knut Anders Hovstad

NAVN/NAME

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Per Vesterbukt

NAVN/NAME

Forord

Denne rapporten beskriver skjøtselsplan i samsvar med Handlingsplan for slåttemark. Arbeidet er utført på oppdrag fra grunneier og finansiert av Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Innledningen er hentet ut fra handlingsplanen for slåttemark, som angir en mal og retningslinjer for slåttemarker i Norge generelt, og er således ikke forfattet av undertegnede for denne skjøtselsplanen.

Takk til Fylkesmannen i Møre og Romsdal og grunneiere/brukere for verdifull informasjon til prosjektet.

Stjørdal, 21.02.17

Per Vesterbukt

Innhold

A. Generell del.....	6
Slåttemarksutforminger på Vestlandet.....	6
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker.....	7
1 Vesterås: Litjegjerdet.....	9
Kilder	15
Ortofoto/kart.....	16
Bilder	18
2 Vesterås: Bruateigen, Småbakksenden, Litjebakken og Øvste Starreiten	20
Kilder	26
Ortofoto/kart.....	27
Bilder	29
3 Vesterås: Trekanten.....	31
Kilder	37
Ortofoto/kart.....	38
Bilder	40
4 Vesterås: Gardskroken, Almene og Trekanten.....	42
Kilder	48
Ortofoto/kart.....	49
Bilder	51

A. Generell del

Slåttemarker er arealer som blir regelmessig slått. Semi-naturlig slåttemark, eller såkalt natureng, er slåttemarker som er formet gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. De er ofte overflatelyddet, men ikke oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og ikke eller meget lite gjødslet. De blir slått seint i sesongen. Slåttemarkene blir eller ble gjerne høstbeitet og kanskje også vårbeitet. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer noe fra sted til sted og hvor man er i landet. Slåttemark er urte- og grasdominert og oftest meget artsrik. Den kan være åpen eller tresatt.

Tresatte slåttemarker med styvingstrær som blir høstet ved lauvving er i dag meget sjeldne. Slike såkalte lauvenger ble gjerne beitet om våren, slått en gang seint om sommeren og høstbeitet. I tillegg ble greinene på trærne høstet til lauvfôr med et tidsintervall på 5-8 år. I gammel tid spilte også myr en viktig rolle som slåttearealer (slåttemyr). Det var også vanlig å høste fôr på myrer med gras og halvgras (slåttemyr), men myrslåtten avtok sterkt fram mot slutten av 1950-åra og blir nå bare gjort noen få steder. Gjengroingen av slåttemyr går imidlertid gjerne langsomt så flere myrer bærer i dag likevel fortsatt preg av denne høstingen. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrer som fortsatt er i hevd.

De ulike slåttemarkene tilhører våre mest artsrike naturtyper med meget stor betydning også for andre organismer enn karplanter. Rundt 70 prosent av våre dagsommerfugler er for eksempel knyttet til åpen engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og en rekke vadefugler bruker strandenger (slått eller beita) som hekkeområder og rasteplasser ved trekk. I tillegg har slåttemarker stor betydning for mange truede beitemarksopper. Slåttemarker kan ikke erstattes av beitemarker fordi de inneholder vegetasjonstyper og flere arter som ikke opprettholdes av beite. I sammenligning med beitemarker har de høyest arts mangfold per m² og også de største bestandene av flere truede engarter. Slåtteeogene er viktige "levende genbanker". I tillegg er de bærekraftige økosystemer som har vært et nøkkelement i norsk landbruk i tusener av år. I løpet av 1900-tallet har de imidlertid blitt blant våre mest truede naturtyper.

Slåttemarksutforminger på Vestlandet

Den store variasjonen i vår slåttemarksvegetasjon i Norge er foreløpig bare delvis kartlagt. I det følgende har vi likevel forsøkt å peke på noen utforminger av slåttemarksvegetasjon som kan sees som karakteriske for Vestlandet og dermed gir fylkene på Vestlandet et særskilt forvaltningsansvar. Vi gir også eksempler på noen verdifulle lokaliteter.

I Møre og Romsdal har man en meget god oversikt over fylkets slåttemarker på grunn av at det her nylig er gjort en sammenstilling av kunnskapen om tradisjonelle slåttemarker (Jordal 2007). 178 lokaliteter omtales i rapporten fra dette prosjektet, og slåttemarker er registrert i 29 av fylkets 37 kommuner. Lokalitetene forekommer likevel først og fremst konsentrert innen mindre geografiske områder, og kommunene Stranda (22 lokaliteter, særlig i Nördredalen), Rauma (28 lokaliteter, særlig i øvre Romsdalen), Tingvoll (19 lokaliteter, særlig i Vågbø-Holmeide) og Sunndal (16, særlig ved fjellgardene) har flest kjente lokaliteter. Frisk fattigeng, ofte med stort arts mangfold, er sannsynligvis den viktigste vegetasjonstypen. 64 rødlistearter er registrert i de registrerte slåttemarkene (13 karplanter, 1 sommerfuglart, 50 sopparter).

- En spesielt verdifull lokalitet er Skutholmen, Fræna, der det finnes ett helhetlig fiskerbondelandskap som skjøttes tradisjonelt og rommer mange gamle kulturlandskapselementer bl.a. mange små 1x2-meters potetakre i bergskortene. Slåttemarkene blir slått med lja. Her finnes mange rødlista beitemarkssopp. Stedet er veiløst og nås med robåt som fastlandssamband over et 50 meter bredt sund.
- Langs Grøvuassdraget (Sunndal, utvalgt for MR i 2008) og i øvre Romsdalen (Rauma) finnes tørre-friske slåttemarker med flere tørrengsarter som Pilosella-arter og sjeldne sopper.
- Stranda kommune har kanskje landets største bestander av kvitkurle som i stor grad er knyttet til rester etter slåttemarker.

- Nordre Sunnmøre er et kjerneområde for solblom. Mer enn 30 000 blomsterstengler er registrert totalt innen dette området. Dessverre er det nå bare sporadisk hobby slått igjen her.

I Hordaland har bl.a. Losvik (1988) studert slåttemarksvegetasjon. Fire utforminger av jordnøtteng (frisk fattigeng, jordnøttutforming) er identifisert og forekommer langs kysten:

- Jordnøtteng, kystmaure-utforming med bl.a. kystgrisøre. Utformingen forekommer også i Sogn og Fjordane.
- Jordnøtteng, griseøre-utforming med bl.a. blåstjerne og tusenfryd. Utformingen forekommer også i Sogn og Fjordane.
- Jordnøtteng, prestekrage-utforming med bl.a. kystgrisøre, kjerteløyentrøst og småengkall. Utformingen forekommer også i Sogn og Fjordane.
- Jordnøtteng, kamgras-utforming med bl.a. kystgrisøre, vill-lin, hjertegras, storblåfjær og musekløver.

I tillegg er en femte utforming som finnes i fjordstrøkene (O2-O1) identifisert:

- Frisk fattigeng, marikåpe-rødknapp-utforming med bl.a. englodnegras, smalkjempe, vill-lin og småengkall, men uten de typisk vestlige artene. Utbredelsen er ikke godt nok kjent.

Disse jordnøttengene har en spesifikk norsk artssammensetning: Viktige lokaliteter er bl.a. Urangsvåg, Bømlo og Gjuvsland, Varaldsøy.

I Sogn og Fjordane har miljøet rundt Ingvild Austad på Høgskulen over flere tiår forsket på og foretatt en rekke registreringer i de tradisjonelle slåtteeengene i fylket. Også i Sogn og Fjordane er det registrert flere jordnøttenger. Kystblåstjernerdominerte slåttemarker finnes i ytre kyststrøk bl.a. i Gåsvær i Solund, og lokalitetene Sandøyna, Vilnes og Hamna i Askvoll. En viktig slåttemarkslokalitet finnes på Øvre Ormelid, en hyllegard i Luster. Her finnes tørrenger med bl.a. brudespore, vanlig nattfiol og bakkesøte. Totalt er det registrert mange slåttemarker i Sogn og Fjordane, men flere er registrert for relativt lenge siden og dagens tilstand er uvis. På Grinde i Leikanger finnes en flott lauveng der både trærne og enga fortsatt hevdes. Rogaland er det registrert få slåttemarker. I Funningsland, Hjelmeland, finnes imidlertid en av de få gjenværende solblomslokalitetene i fylket. Dessverre blir den ikke slått nå.

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker

Skjøtsel

Beste måten å skjøtte ei gammel artsrik eng på, er å følge opp den tradisjonelle driftsforma, uten gjødsel og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noe fra sted til sted avhengig av klima og høyde over havet. Derfor er det viktig å finne ut hva som har vært vanlig på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet fra gammelt av. Slått før 10. juli var imidlertid meget sjeldent!

En bør benytte lett redskap (ljå, tohjuls slåmaskin eller lettere traktor der det er mulig). Graset må bakketørkes ev. hesjes før det fjernes. I tillegg til at en får tørt og godt høy, er bakketørkinga viktig for at frøa til engartene både skal få modne ferdig og bli liggende igjen på enga når høyet samles sammen og kjøres vekk.

Mange steder på Vestlandet har det vært vanlig med både vår – og høstbeite på slåttemarka. Ved vårbeite ble gjerne beitingen avsluttet mot slutten av mai. Bare beiting kan imidlertid ikke erstatte slått. Er det eneste mulighet for skjøtsel i en periode, og det kreves nedbeiting i perioder på sommeren også, er storfebeiting det mest skånsomme. De velger ikke ut "godbitene" slik sauene gjør. Beitepresset må i tilfelle ikke være for stort, og en må da vente seg noe manuell etterrydding.

Restaurering

Når det gjelder restaurering av enger som er i gjengroing og utvidelse av eksisterende slåtteeareal er det viktig å ikke sette i gang med mer omfattende restaurering enn det en greier å følge opp med skjøtsel i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaureres, kan det være lurt å ta det trinnvis over flere sesonger. Slik blir det mer overkommelig, og en får en følelse med hvor omfattende de ulike tiltaka er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomføres på frossen og gjerne bar mark, dette for å unngå skader på undervegetasjonen og er samtidig lettvinnt for å få så lav stubbe som mulig. Rydding i snø kan være noe mer tungvint, mindre busker og oppslag kan også ryddes på sommeren når det er tørt og mye av biomassen er samlet i bladene.

I slåtteeenger som ikke har vært tresatt er det ikke noe poeng å sette igjen noe særlig med trær. Gamle styvingstre må imidlertid spares. Et og annet lauvtre med fin og vid krone kan og få stå. All gran/furu og fremmede treslag (eksempelvis platanlønn) bør fjernes.

Etter hogst er det spesielt viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samla sammen og brent på egne steder, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska rask- og storvoksen konkurransesterk vegetasjon. Oppflising og spredning av flis i området er av samme grunn ikke å anbefale.

Gjenstående biomasse vil ta opp noe av næringen som frigjøres fra de døde røttene til trær og busker som har blitt ryddet vekk. Dette gir en gjødselseffekt som lett forårsaker oppvekst av uønska nitrogenkrevende arter (som for eksempel bringebær, brennesle). Gradvis gjenåpning er derfor viktig. Gjødslingseffekten sammen med økt lysinnstråling fører gjerne også til en del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningene i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette faller normalt sammen med slåttetidspunktet. Det kan likevel være nødvendig å rydde lauvrenninger flere ganger utover i første sesongen, og i tillegg året etter.

Osp og or sprer seg ved rotskot, og rydding kan i mange tilfelle føre til utstrakt renning. Disse kan det derfor lønne seg å ringbarke (sokke). Det bør da skjæres et fem cm bredt band rundt treet nedanfor nederste greina. Det er viktig at snittet er så dypt at all barken forsvinner, slik at transporten av næringsstoff helt sikkert er brutt. Det er lettest å ringbarke om våren. Etter tre sommere må de døde trea fjernes.

Stubber må kappes helt ned til bakken, enten i forbindelse med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubber vil gå raskere i forråtning om en skiller barken fra veden med et spett eller lignende, og så stapper jord i mellom. Med unntak av osp og or kan en også unngå renninger på denne måten. Dette kan til eksempel være aktuelt i kanter som hindrer lysinnstråling til slåttemarka.

Problemarter som bringebær- og rosekratt, brennesle, mjødurt eller liknende går normalt ut ved slått, men kan være avhengig av slått flere ganger per sesong i begynnelsen med lja eller krattrydder.

Ev. felt med einstape (bregne) bør slås ned med kjepp (ikke skjæres ned). På denne måten fortsetter bregna med å transportere næring fra røttene, og utarmer så rotsystemet sitt. Den bør så fjernes på høsten.

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker som finnes på DN's hjemmesider: <http://www.dirnat.no/content/1916/>

1 Vesterås: Litjegjerdet

Skjøtselsplan for slåttemark, Vesterås: Litjegjerdet. Stranda kommune, Møre og Romsdal fylke

Foto: © P. Vesterbukt/NIBIO

FIRMANAVN OG ÅRSTALL: NIBIO Kvithamar. 2017

PLAN/PROSJEKTANSVARLIG: Per Vesterbukt

OPPDRAKSGIVER: Oddvin Westerås og Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Miljøvernavdelingen

LITTERATURREFERANSE (for skjøtselsplanen): Vesterbukt, P. 2017. Skjøtselsplan for slåttemark, Vesterås: Litjegjerdet. Stranda kommune, Møre og Romsdal fylke.

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)

Navn på lokaliteten Vesterås; Litjegjerdet		Kommune Stranda		Områdenr.			
ID i Naturbase BN00110035		Registrert i felt av: Per Vesterbukt		Dato: 8.7.2016			
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Langmo, S. H. L & Oldervik, F. G. 2016. Kartlegging av utvalde naturtyper i Møre og Romsdal i 2015. Bioreg AS. Rapport 2016: 02. ISBN 978-82-8215-307-2.				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:			
Hovednaturtype: D01 Slåttemark, 100 %			Utforminger:				
Tilleggsnaturtyper: Ingen							
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder fra befaring 8.7.2016					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Sted-kvalitet		Tilstand/ Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	X	God	X	Slått	X	Torvtekt	
20 – 50 m		Svak		Beite	X	Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

INNLEDNING

Områdebeskrivelsen er utarbeidet av NIBIO Kvithamar v/Per Vesterbukt, og basert på kartlegging utført 2015 (Langmo & Folden 2016) og egen befaring. Dette i forbindelse med oppfølging av handlingsplan for slåttemarker i Møre og Romsdal, på oppdrag fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Kartlegging fra 2015 er registrert i Naturbase med ID BN00110036. Området ble befart 8.7.2016 av Per Vesterbukt. Tidligere kartlegging og informasjon fra grunneier er også lagt til grunn for skjøtselsplanen.

BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:

Vesterås; Litjegjerdet ligger lengst øst på Vesterås, slak sørvendt areal, 350-365 m.o.h., rett overfor Geiranger sentrum i Stranda kommune. Enga er omkranset av skog/kantskog. Her er generelt frisk veldrenert mark, samt flekkvis grunnlendte i øvre deler av enga. Berggrunnen generelt i området består av Gneis, ikke inndelt, for det meste kvartsdiorittik, noen steder migmatittisk.

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER:

Lokaliteten er avgrensa som naturtypen slåttemark av utforminga fattig slåtteeng (100 %). Etter NiN er lokaliteten å rekne som seminaturleg eng (T 32). Naturtypen kulturmarkseng der slåttemark er inkludert er vurdert som Sårbar - VU i Norsk raudliste for naturtypar fra 2011, medan slåtteeng i seg sjølv er vurdert som sterkt truga - EN. Dette er også ein utvalt naturtype etter naturmangfaldlova (Langmo & Folden 2016).

ARTSMANGFOLD:

Fra Langmo & Folden (2016): Rundt lokaliteten står skogen tett, og denne består for det meste av ung bjørk og ein del osp, særleg ned mot elva. I enga dominerer artar som blåklokke, finnskjegg, gulaks, raudsvingel og tiriltunge, i tillegg til mellom anna bakkefrytle, blåkoll, harerug, lækjeveronika, markjordbær, raudkløver, raudknapp, ryllik, skogstorkenebb og smalkjempe. Ned mot skogen der skuggeverknadane er størst, er artsmangfaldet noko mindre. Her finst likevel artar som bleikstorr, glattmarikåpe, gråstorr, harerug, kvitbladtistel og sumpmaure i tillegg til meir spreidde innslag av fleire av dei nemnde artane. Opp mot skogen i overkant av lokaliteten aukar innslaget av bregnar som skogburkne og hengeveng. Mosedekket er godt på det meste av lokaliteten. Ein reknar med at det er et visst potensiale for beitemarksopp her.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

Fra Langmo & Folden (2016): Gamle flyfoto frå området viser at lia ovanfor Vesterås tidlegare var mykje meir opa enn det den er i dag, dette grunna mykje høgare beitetrykk tidlegare. Særleg dei sørlegaste og flataste delane av lokaliteten, er skuggepåverka grunna ospetrea rundt denne delen av lokaliteten. I lia nord og aust for lokaliteten er det rydda ein del skog i løpet av dei seinare åra. Her er slåtteskjøtselen delvis teke opp att, og ein må rekne med at også desse områda etter kvart kan reknast som slåttemark. Her har det i fylgje Arnfinn Westerås (pers. meld) stått ein del unge bjørketre, om lag 10-15 år gamle. Eit gjerde deler i dag lokaliteten i to. Sør for gjerdet er området skjøtta ved slått, og nord for gjerdet beiter sau heile sesongen.

FREMMEDE ARTER:

Ingen

KULTURMINNER:

Ingen

SKJØTSEL OG HENSYN

Slått: dagens ekstensive hevd med slått bør videreføres. Det anbefales at enga slås med lett redskap (ljà el. tohjuling for å unngå jordpakking) én gang i året på sensommeren, ikke før ca. 15. juli, for at artene skal rekke å sette frø. Graset bør bakketørkes 3-4 dager, rakes og vendes (evt. hesjes) før det fjernes, dette for å fremme frømodning og frøspredning blant engartene på slåttemarka. Graset bør ikke deponeres i kantsoner ovenfor enga, da dette gir en gjødslingseffekt fra gras under nedbryting.

Beite: et lett beitetrykk vår og høst vil normalt ikke ha negativ effekt på utbredelsen til artene, samtidig som utbredelsen med mose reduseres. Om større besetninger oppholder seg i enga gjennom sommeren bør de fjernes, da enkelte plantearter vil oppleve hard selektering. Orkideer er særlig utsatt under vårbeite. Vår- og høstbeite med tilhørende slått fordrer gjerder og vedlikehold av disse slik at dyrene utestenges fra slåttemarka gjennom sommeren. Nordlige del av enga ovenfor gjerdet bør inngå i slåttearealet og beitet begrenses her til evt. vår-/høstbeite.

Restaurering: enga er omgitt av kantskog og har skyggesoner, slik at solinnstråling reduseres. Særlig mot sør anbefales at kantskogen hugges ut. Det er viktig å opprettholde åpne kantsoner, da økt solinnstråling reduserer skyggesoner, minsker utbredelsen med mose og øker artsmangfold i enga. I tillegg hindrer man at kantskog brer seg gradvis inn i enga, slik at de opprinnelige grensene for slåttemarka beholdes. Også mindre lauvoppslag i kantsoner og ujevnt/krevende terreng bør fjernes fortløpende. Mindre busker og oppslag kan også fjernes på sommeren når det er tørt og mye av biomasse er samlet i bladene. Ved evt. oppkomme av fremmede treslag bør disse fjernes. Ved hogst er det viktig at ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samlet og brent på egnede steder, og helst fraktet ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødning. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil kunne favorisere hurtigvoksende og konkurransesterke arter som er uønsket i vegetasjonen. Hvis traktor og tunge redskap av ulike grunner nødvendigvis må ferdes over slåttemarka bør dette skje på frossen mark for å unngå kjøreskader og jordpakking

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Vesterås er en gammel fjordgård som inngår i et samlet kulturlandskap med både nedlagte og aktive fjell- og fjordgårder langs Storfjorden. I tillegg til slåttemarka har gården kulturminner som bl.a. rydningsrøyser og styvingstrær, steingjerder, og utgjør et større og svært verdifullt kompleks sammen med Hole.

Gården inngår i området Vestnorsk fjordlandskap, som i 2005 ble innskrevet på UNESCOs verdensarvliste. Det gamle kulturlandskapet med slåtteteiger, beitelandskap og stølsområde tilfører verdensarvområdet en viktig kulturell dimensjon som utfyller og øker den samla verdien av området, der Vesterås har en sentral plassering og viktig betydning for disse kulturverdiene.

VERDIBEGRUNNELSE:

Fra Langmo & Folden (2016): Verdivurdering: Ut frå faktaark for slåttemark frå juni 2015 oppnår lokaliteten låg vekt for areal (om lag 0,3 daa), typevariasjon, raudlistearter og artsmangfald. Den oppnår elles høg vekt for påverknad og tilstand ut ifrå bruken av arealet. Den oppnår også høg vekt på landskapsøkologi ut i frå at den ligg i eit svært verdifullt område med mange liknande lokalitetar. Ut frå dette oppnår lokaliteten verdien; Viktig – B. Verdien er riktig nok svak grunna attgroinga i kantane av lokaliteten, samt at delar av den i dag er skjøtta ved beite. Den delen som er skjøtta med beite har likevel svært godt restaureringspotensiale som slåttemark, samt at skogrydding og restaurering allereie er i gang, og verdien vil utvilsamt auke no som slåtteskjøtselen også på denne delen vert teke opp att.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtselsplan: 25.10.2016	UTFORMET AV: Per Vesterbukt	FIRMA: NIBIO Kvithamar		
UTM 6909772N 94799Ø	Gnr/bnr. 116/2	AREAL (nåværende): 0.3 daa.	AREAL etter evt. restaurering: 0.3 daa.	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperioder, ev datoer. Navn: Oddvin Westerås		Type kontakt (befaring, tlf, e-post med mer) Befaring av slåttemarkene, 8.7.2016, Tlf. juli 2016, oktober.		
Mål: Hovedmål for lokaliteten: Slåttemarka er svak/middels artsrik og forholdsvis god hevd, verdi B. Målet er å opprettholde og øke artsmangfoldet for lokaliteten gjennom tradisjonell slått. Konkrete delmål: Opprettholde dagens hevdregime med årlig og sen slått. Gjennomføre bakketørrking av gras. Opprettholde og øke artsdiversiteten for slåttemarka. Begrense beite til lettere vår- og høstbeite med sau/geit. Ev. spesifikke mål for delområde(r): Enga nord for gjerdet må slås og beite avgrenses til kun vår-/høstbeite for at den skal kunne inngå i skjøtselsarealet for slåttemarka. Tilstandsmål arter: Opprettholde og øke artsdiversiteten for slåttemarka. Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing: Holde kantsoner lysåpne.				

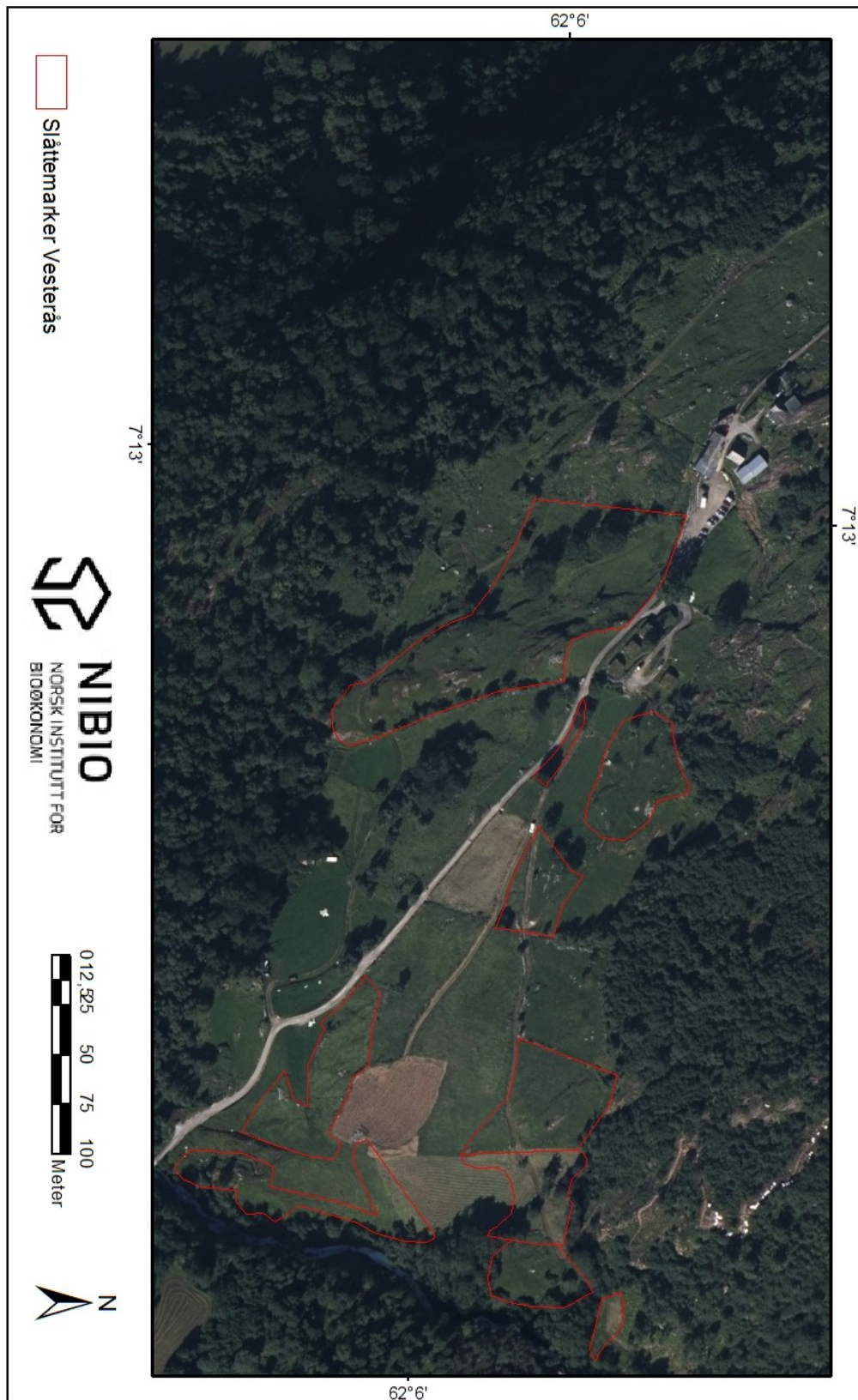

Kilder

- Direktoratet for naturforvaltning. 2001. Naturbase dokumentasjon, biologisk mangfold.
- Direktoratet for naturforvaltning. 2009. Handlingsplan for slåttemark.
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.
- Jordal, J.B. et. al. 2005. Kartlegging av naturtyper i Stranda kommune. Rapport. 111 s. + kart.
- Langmo, S. H. L & Oldervik, F. G. 2016. Kartlegging av utvalde naturtyper i Møre og Romsdal i 2015. Bioreg AS. Rapport 2016 : 02. ISBN 978-82-8215-307-2.
- Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.
- NGU u.d. Berggrunn Nasjonal berggrunnsdatabase. Lokalisert 05.07.2016, på <http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>
- Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M., 1999: Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.
- Westerås, Arnfinn, 2016. Pers. med.

Ortofoto/kart

Figur 1. Oversiktsbilde for Vesterås med slåttemarker registrert i Naturbase (inntegnet rødt). Kartgrunnlag: Norge Digitalt.

Figur 2. Slåttemarka med restaureringsareal (inntegnet rødt) som inngår i skjøtselsplanen for Vesterås; Litjegjerdet. Kartgrunnlag: Norge Digitalt.

Bilder

Figur 3. Slåttemarka sett mot nord. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6909614N 94675Ø.

Figur 4. Slåttemarkas nedre del sett mot øst, med skyggesoner fra kantskogen. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6909638N 94654Ø.

Figur 5. Feltsjiktet fra nedre del sett mot vest, med følblom i blomst. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6909619N 94679Ø.

Figur 6. Østre del sett mot nord. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6909619N 94679Ø.

2 Vesterås: Bruateigen, Småbakksenden, Litjebakken og Øvste Starreiten

Skjøtselsplan for Vesterås; Bruateigen, Småbakksenden, Litjebakken og Øvste Starreiten, slåttemark, Stranda kommune, Møre og Romsdal fylke

Foto: P. Vesterbukt/NIBIO

FIRMANAVN OG ÅRSTALL: NIBIO Kvithamar. 2016

PLAN/PROSJEKTANSVARLIG: Per Vesterbukt

OPPDRAKSGIVER: Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Miljøvernavdelingen

LITTERATURREFERANSE: Vesterbukt, P. 2016. Skjøtselsplan for Vesterås; Bruateigen, Småbakksenden, Litjebakken og Øvste Starreiten, slåttemark, Stranda kommune, Møre og Romsdal fylke.

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)

Navn på lokaliteten Vesterås; Bruateigen, Småbakksenden, Litjebakken og Øvste Starreiten		Kommune Stranda		Områdenr.			
ID i Naturbase BN00110036		Registrert i felt av: Per Vesterbukt		Dato: 8.7.2016			
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Langmo, S. H. L & Oldervik, F. G. 2016. Kartlegging av utvalde naturtyper i Møre og Romsdal i 2015. Bioreg AS. Rapport 2016: 02. ISBN 978-82-8215-307-2. Westerås, Arnfinn, 2016. Pers. med., befaring 8.07.2016				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:			
Hovednaturtype: D01 Slåttemark, 100 %			Utforminger:				
Tilleggsnaturtyper: Ingen							
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder fra befaring 8.7.2016					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Sted-kvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	X	God	X	Slått	X	Torvtekt	
20 – 50 m		Svak		Beite	X	Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplanen)

INNLEDNING

Områdebeskrivelsen er utarbeidet av NIBIO Kvithamar v/Per Vesterbukt, og basert på kartlegging utført 2015 (Langmo & Folden 2016) og egen befaring. Dette i forbindelse med oppfølging av handlingsplan for slåttemarker i Møre og Romsdal, på oppdrag fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Kartlegging fra 2015 er registrert i Naturbase med ID BN00110036. Området ble befart 8.7.2016 av Per Vesterbukt sammen med bruker. Tidligere kartlegging og informasjon fra grunneier er også lagt til grunn for skjøtelsesplanen.

BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:

Vesterås; Bruateigen, Småbakksenden, Litjebakken og Øvste Starreiten ligger bratt, sørvendt, 290-305 m.o.h., ovenfor gårdsveien til Vesterås, rett overfor Geiranger sentrum i Stranda kommune. Enga er omkranset av mer intensivt drevet areal. Her er både frisk veldrenert mark og tørrere grunnlendte partier på berg og avsatter, som gir både frisk- og tørrbakke-vegetasjon. Berggrunnen generelt i området består av Gneis, ikke inndelt, for det meste kvartsdiorittik, noen steder migmatittisk.

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER:

Lokaliteten er avgrensa som naturtypen slåttemark av utformingane fattig slåtteeeng (60 %) og fattig slåttetørreng (40 %). Det meste av lokaliteten er likevel å rekne som intermediære slåtteeenger, og særleg gjeld dette dei grunnlendte partia. Elles finst også fragment av fattig slåttefukteng i aust, samt i samband med eit kjeldeframspring i øvre delar av lokaliteten. Etter NiN er lokaliteten å rekne som seminaturleg eng (T 32). Naturtypen kulturmarkseng der slåttemark er inkludert er vurdert som Sårbar - VU i Norsk raudliste for naturtypar fra 2011, medan slåtteeeng i seg sjølv er vurdert som sterkt truga - EN. Dette er også ein utvalt naturtype etter naturmangfaldlova (Langmo & Folden 2016).

ARTSMANGFOLD:

Fra Langmo & Folden (2016): Rundt lokaliteten finst for det aller meste meir oppgjødsla enger dominert av mellom anna hundegras. I enga dominerer artar som engkvein, gulaks, raudkløver, raudknapp, raudsvingel, ryllik og småengkall. Elles finst mellom anna blåklokke, blåkoll, engsmelle, firkantperikum, harestorr, kvann, kvitbladtistel, kvitmaure og stormaure. I område med djupare jord finst i tillegg noko englodnegras, engreverumpe, hundegras, og hundekjeks. I turrare parti veks også bitterbergknapp, fjellmarikåpe, gulmaure, lintorskemunn, markjordbær, småsmelle, tepperot, tiriltunge, vill-lauk og åkerstemor. I den vesle kjelda øvst i lokaliteten finst mykje kjeldemosar saman med ryllsiv og bekkeblom. I tillegg finst nokre einerbuskar og eit par rosekratt i busksjiktet. Mosedekket er godt der graset ikkje er for tjukt. Ein reknar elles med at det er et visst potensiale for beitemarksopp her.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

Vesterås er en gammel gård, nevnt skriftlig fra 1600-tallet, der de fleste slåtteeigene har hatt en lang kontinuerlig, ekstensiv skjøtsel frem til i dag. Vesterås; Bruateigen, Småbakksenden, Litjebakken og Øvste Starreiten slås i dag med tohjuling én gang per sommeren, vanligvis midten av juli. Steinete, kuperte partier slås med lja og sigd, mens ryddesag anvendes på enkelte krevende kantsoner mot stein/steingjerder. Graset ligger gjerne en dag eller to til tork før det rakes ut, fraktes bort og presses i små rundballer. Denne prosessen inkluderer ikke bruk av landbruksmaskiner på selve slåttemarka. I tillegg er det vår- og høstbeite på enga med både sau og geit, med et mindre omfang av vårbeite sammenliknet med høstbeite. Som følge av tilgrensende dyrket mark er eng lysåpen med god solinnstråling og fravær av skyggesoner i kantene.

Fra Langmo & Folden (2016): Lokaliteten er i dag skjøtta ved slått, og gamle flyfoto frå området viser at lokaliteten også tidlegare har vore nytta som slåttemark. Også artssamansetninga og strukturen i marka vitnar om slåtteskjøtsel over lang tid. I og med at denne lokaliteten er noko meir grunnlendt enn ein del av dei omkringliggjande areala, er meir av det opphavlege artsmangfaldet teke vare på. Dette grunna det noko skinnare jordsmonnet, samt at desse områda i mindre grad har vore jordarbeidd og tilsådd enn dei partia som har djupare jordsmonn. Truleg har også noko av den vore jordarbeidd, men dette ligg lenger tilbake i tid. Delar av lokaliteten har difor noko preg av å vere gamaleng, men er inkludert av arronderingsmessige årsakar.

FREMMEDE ARTER:

Ingen

KULTURMINNER:

Rydningrøyser, steinmur/gjerde

SKJØTSEL OG HENSYN

Slått: dagens ekstensive hevd med slått bør videreføres. Det anbefales at enga slås med lett redskap (ljà el. tohjuling for å unngå jordpakking) én gang i året på sensommeren, ikke før ca. 15. juli, for at artene skal rekke å sette frø. Ettersom graset presses til rundballer og anvendes til fôr på gården er det begrenset hvor lenge grastørken kan gjennomføres. Men hvis muligheten byr seg kan graset gjerne bakketørkes 3-4 dager, rakes og vendes (evt. hesjes) før det fjernes, dette for å fremme frømodning og frøspredning blant engartene på slåttemarka.

Beite: et lett beitetrykk vår og høst vil normalt ikke ha negativ effekt på utbredelsen til artene, samtidig som utbredelsen med mose reduseres. Om større besetninger oppholder seg i enga gjennom sommeren bør de fjernes, da enkelte plantearter vil oppleve hard selektering. Orkideer er særlig utsatt under vårbeite. Vår- og høstbeite med tilhørende slått fordrer gjerder og vedlikehold av disse slik at dyrene utestenges fra slåttemarka gjennom sommeren.

Restaurering: enga er lysåpen med god solinnstråling og fravær av skyggesoner i kantene, slik at her er ingen større restaureringsbehov for tiden. Man bør likevel være oppmerksom på lauvoppslag i vegkanter, kantsoner og steinete/krevende terreng og fjerne disse fortløpende. Mindre busker og oppslag kan også fjernes på sommeren når det er tørt og mye av biomasse er samlet i bladene. Ved evt. oppkomme av fremmede treslag bør disse fjernes. Ved hogst er det viktig at ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samlet og brent på egnede steder, og helst fraktet ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil kunne favorisere hurtigvoksende og konkurransesterke arter som er uønsket i vegetasjonen. Gamle styvingstrær kan spares da de utgjør kulturminner, og hvis mulig restaureres/vedlikeholdes. Hvis traktor og tunge redskap av ulike grunner nødvendiggjør ferdsel over slåttemarka bør dette skje på frossen mark for å unngå kjøreskader og jordpakking

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Vesterås er en gammel fjordgård som inngår i et samlet kulturlandskap med både nedlagte og aktive fjell- og fjordgårder langs Storfjorden. I tillegg til slåttemarka har gården kulturminner som bl.a. rydningsrøyser og styvingstrær, steingjerder, og utgjør et større og svært verdifullt kompleks sammen med Hole.

Gården inngår i området Vestnorsk fjordlandskap, som i 2005 ble innskrevet på UNESCOs verdsarvliste. Det gamle kulturlandskapet med slåtteteiger, beitelandskap og stølsområde tilfører verdensarvområdet en viktig kulturell dimensjon som utfyller og øker den samla verdien av området, der Vesterås har en sentral plassering og viktig betydning for disse kulturverdiene.

VERDIBEGRUNNELSE:

Fra Langmo & Folden (2016): Ut frå faktaark for slåttemark frå juni 2015 oppnår lokaliteten høg vekt for areal (om lag 2,5 daa), middels vekt for typevariasjon og låg vekt for raudlistearter og artsmangfald. Den oppnår elles høg vekt på påverknad og tilstand ut ifrå bruken av arealet. Den oppnår også høg vekt på landskapsøkologi ut i frå at den ligg i eit svært verdifullt område med mange liknande lokalitetar. Ut frå dette oppnår lokaliteten verdien; Viktig – B. Verdien er likevel noko svak grunna spora etter gjødsling, men vil auke med riktig skjøtsel.

SKJØTSELSPLAN

DATO
skjøtselsplan:

25.10.2016

UTFORMET AV:

Per Vesterbukt

FIRMA:

NIBIO Kvithamar

UTM

6909614N 94675Ø

Gnr/bnr.

116/2, 116/1

AREAL

(nåværende):

2.5 daa.

AREAL etter evt.

restaurering:

2.5 daa.

**Del av
verneområde?**

Nei

Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperioder, ev datoer.

Navn:

Arnfinn Westerås

Type kontakt (befaring, tlf, e-post med mer)

Befaring av slåttemarkene, 8.7.2016, Tlf. juli 2016, oktober.

Mål:

Hovedmål for lokaliteten:

Slåttemarka er forholdsvis artsrik og med god hevd, verdi B. Målet er å opprettholde og øke artsmangfoldet for lokaliteten gjennom tradisjonell slått.

Konkrete delmål:

Opprettholde dagens hevdregime med årlig og sen slått. Gjennomføre bakketørrking av gras.

Opprettholde og øke artsdiversiteten for slåttemarka.

Opprettholde lettere vår- og høstbeite med sau og geit.

Ev. spesifikke mål for delområde(r):

Opprettholde kantslått mot vegkanter, steingjerder og stein/berg for å forhindre oppslag med trær og nitrofile høgstauder (eks. brennesle, hundekjeks, mjødukt).

Om mulig restaurere/vedlikeholde styvingstrær.

Tilstandsmål arter:

Opprettholde og øke artsdiversiteten for slåttemarka.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

Holde kantsoner lysåpne.

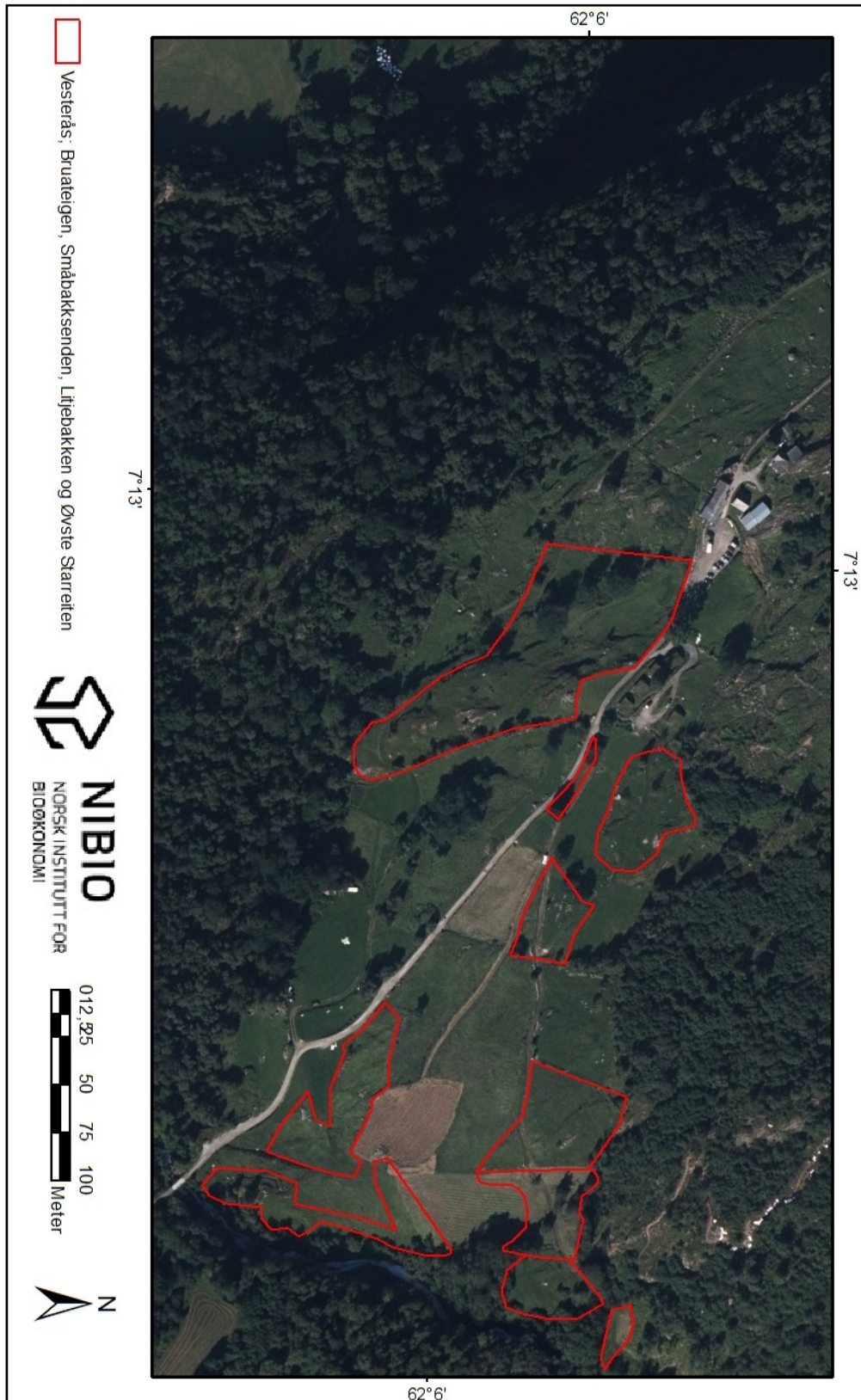

Kilder

- Direktoratet for naturforvaltning. 2001. Naturbase dokumentasjon, biologisk mangfold.
- Direktoratet for naturforvaltning. 2009. Handlingsplan for slåttemark.
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.
- Jordal, J.B. et. al. 2005. Kartlegging av naturtyper i Stranda kommune. Rapport. 111 s. + kart.
- Langmo, S. H. L & Oldervik, F. G. 2016. Kartlegging av utvalde naturtyper i Møre og Romsdal i 2015. Bioreg AS. Rapport 2016 : 02. ISBN 978-82-8215-307-2.
- Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.
- NGU u.d. Berggrunn Nasjonal berggrunnsdatabase. Lokalisert 05.07.2016, på <http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>
- Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M., 1999: Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.
- Westerås, Arnfinn, 2016. Pers. med.

Ortofoto/kart

Figur 1. Oversiktsbilde for Vesterås med slåttemarker registrert i Naturbase (inntegnet rødt). Kartgrunnlag: Norge Digitalt.

Figur 2. Slåttemarka (til venstre, inntegnet rødt) som inngår i skjøtselsplanen for Vesterås; Bruateigen, Småbakksenden, Litjebakken og Øvste Starreiten. Kartgrunnlag: Norge Digitalt.

Bilder

Figur 3. Slåttemarka sett mot vest. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6909614N 94675Ø.

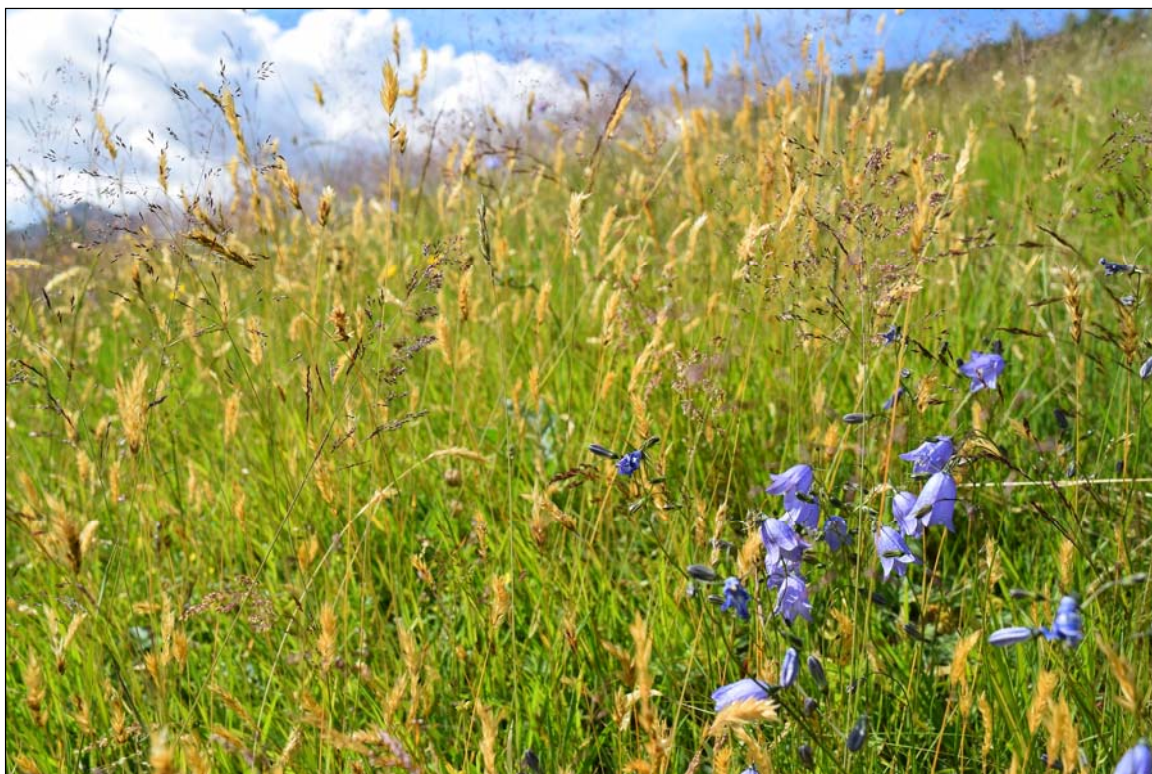

Figur 4. Slåttemarka sett mot øst. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6909638N 94654Ø.

Figur 5. Parti fra feltsjiktet med arter som engkvein, gulaks, rødknapp, rødsvingel, ryllik, blåklokke og englodnegras. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6909619N 94679Ø.

Figur 6. Detaljbilde fra feltsjiktet, med tre karakteristiske mengdearter som etablerer seg i ekstensiv drevet slåttemark; gulaks, blåklokke og engkvein. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6909619N 94679Ø.

3 Vesterås: Trekanten

Skjøtselsplan for Vesterås; Trekanten, slåttemark, Stranda kommune, Møre og Romsdal fylke

Foto: P. Vesterbukt/NIBIO

FIRMANAVN OG ÅRSTALL: NIBIO Kvithamar. 2016

PLAN/PROSJEKTANSVARLIG: Per Vesterbukt

OPPDRAKSGIVER: Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Miljøvernavdelingen

LITTERATURREFERANSE: Vesterbukt, P. 2016. Skjøtselsplan for Vesterås; Trekanten, slåttemark, Stranda kommune, Møre og Romsdal fylke.

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)

Navn på lokaliteten Vesterås; Trekanten		Kommune Stranda		Områdenr.			
ID i Naturbase BN00110037		Registrert i felt av: Per Vesterbukt		Dato: 8.7.2016			
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Langmo, S. H. L & Oldervik, F. G. 2016. Kartlegging av utvalde naturtyper i Møre og Romsdal i 2015. Bioreg AS. Rapport 2016: 02. ISBN 978-82-8215-307-2. Westerås, Arnfinn, 2016. Pers. med., befarng 8.07.2016				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:			
Hovednaturtype: D01 Slåttemark, 100 %			Utforminger:				
Tilleggsnaturtyper: Ingen							
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder fra befarng 8.7.2016					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Sted-kvalitet		Tilstand/ Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	X	God	X	Slått	X	Torvtekt	
20 – 50 m		Svak		Beite	(X)	Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

INNLEDNING

Områdebeskrivelsen er utarbeidet av NIBIO Kvithamar v/Per Vesterbukt, og basert på kartlegging utført 2015 (Langmo & Folden 2016) og egen befaring. Dette i forbindelse med oppfølging av handlingsplan for slåttemarker i Møre og Romsdal, på oppdrag fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Kartlegging fra 2015 er registrert i Naturbase med ID BN00110037. Området ble befart 8.7.2016 av Per Vesterbukt sammen med bruker. Tidligere kartlegging og informasjon fra grunneier er også lagt til grunn for skjøtselsplanen.

BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:

Vesterås; Trekanten er en smal bratt, sørvendt teig, 310-315 m.o.h., inntil gårdsveien til Vesterås, rett overfor Geiranger sentrum i Stranda kommune. Enga grenser nederst til gårdsveien og øverst mot traktorvei/tursti. Her er både frisk veldrenert mark og noe grunnlendte partier på berg, som gir både frisk- og tørrbakke-vegetasjon. Berggrunnen generelt i området består av Gneis, ikke inndelt, for det meste kvartsdiorittik, noen steder migmatittisk.

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER:

Lokaliteten er avgrensa som naturtypen slåttemark av utformingane fattig slåtteeeng (80 %) og fattig slåttetørreng (20 %). Det meste av lokaliteten er likevel å rekne som intermediær slåtteeeng, og særleg gjeld dette dei grunnlendte partia. Etter NiN er lokaliteten å rekne som seminaturleg eng (T 32). Naturtypen kulturmarkseng der slåttemark er inkludert er vurdert som; Sårbar - VU i Norsk raudliste for naturtypar fra 2011, medan slåtteeeng i seg sjølv er vurdert som; Sterkt truga - EN. Dette er også ein utvalt naturtype etter naturmangfaldlova (Langmo & Folden 2016).

ARTSMANGFOLD:

Fra Langmo & Folden (2016): Rundt lokaliteten finst for det aller meste meir oppgjødsla enger dominert av mellom anna hundegras. Innanfor lokaliteten finst og mykje av artar som; engkvein, gulaks, raudknapp og ryllik. Av andre artar kan nemnast; blåklokke, engsmelle, fuglevikke, gjerdevikke, harestorr, kvitkløver, raudkløver og skarmarikåpe. I turrare parti langs murane finst i tillegg bitterbergknapp, gulmaure, humle (i muren), småsmelle, stankstorkenebb og sølvmore. Stadvis ber også denne enga preg av noko oppgjødsling med artar som hundegras og engreverumpe. Mosedekket er godt der graset ikkje er for tjukt. Ein reknar elles med at det er et visst potensiale for beitemarksopp her. Innanfor lokaliteten står to store, styva almetre (VU). Det eine av desse var i fylgje Arnfinn Westerås sist styva for fire år sidan.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

Vesterås er en gammel gård, nevnt skriftlig fra 1600-tallet, der de fleste slåtteteigene har hatt en lang kontinuerlig, ekstensiv skjøtsel frem til i dag. Vesterås; Trekanten slås i dag med tohjuling èn gang per sommeren, vanligvis midten av juli. Ljå og ryddesag anvendes på enkelte krevende kantsoner mot stein/steingjerder. Graset ligger gjerne en dag eller to til tørt før det rakes ut, fraktes bort og presses i små rundballer. Denne prosessen inkluderer ikke bruk av landbruksmaskiner på selve slåttemarka. I tillegg vår- og høstbeite enkelte år på enga (sau/geit), med mindre omfang av vårbeite sammenliknet med høstbeite. Som følge av tilgrensende dyrket mark og veier er enga lysåpen med god solinnstråling og fravær av skyggesoner i kantene.

Fra Langmo & Folden (2016): Lokaliteten er i dag skjøtta ved slått, og gamle flyfoto frå området viser at lokaliteten også tidlegare har vore nytta på same måten. Også artssamansetninga og strukturen i marka vitnar om slåtteskjøtsel over lang tid. I og med at denne lokaliteten er noko meir grunnlendt enn ein del av dei omkringliggjande areala, er meir av det opphavlege artsmangfaldet teke vare på. Dette grunna det noko skrinne jordsmonnet, samt at desse områda i mindre grad har vore jordarbeidd og tilsådd enn dei partia som har djupare jordsmonn. Det er likevel svake spor etter gjødsling innanfor mykje av lokaliteten. Truleg har også noko av den vore jordarbeidd, men dette ligg lenger tilbake i tid. Delar av lokaliteten har difor meir preg av å vere gamaleng, men er inkludert av arronderingsmessige årsakar.

FREMMEDE ARTER:

Ingen

KULTURMINNER:

Oppmurte vegkanter/steinmur, to styvingstrær med alm

SKJØTSEL OG HENSYN

Slått: dagens ekstensive hevd med slått bør videreføres. Det anbefales at enga slås med lett redskap (ljå el. tohjuling for å unngå jordpakking) én gang i året på sensommeren, ikke før ca. 15. juli, for at artene skal rekke å sette frø. Ettersom graset presses til rundballer og anvendes til fôr på gården er det begrenset hvor lenge grastørken kan gjennomføres. Men hvis muligheten byr seg kan graset gjerne bakketørkes 3-4 dager, rakes og vendes (evt. hesjes) før det fjernes, dette for å fremme frømodning og frøspredning blant engartene på slåttemarka.

Beite: et lett beitetrykk vår og høst vil normalt ikke ha negativ effekt på utbredelsen til artene, samtidig som utbredelsen med mose reduseres. Om større besetninger oppholder seg i enga gjennom sommeren bør de fjernes, da enkelte plantearter vil oppleve hard selektering. Orkideer er særlig utsatt under vårbeite. Vår- og høstbeite med tilhørende slått fordrer gjerder og vedlikehold av disse slik at dyrene utestenges fra slåttemarka gjennom sommeren.

Restaurering: enga er lysåpen med god solinnstråling og fravær av skyggesoner i kantene, slik at her er ingen større restaureringsbehov for tiden. Man bør likevel være oppmerksom på lauvoppslag i vegkanter, kantsoner og steinete/krevende terreng og fjerne disse fortløpende. Mindre busker og oppslag kan også fjernes på sommeren når det er tørt og mye av biomasse er samlet i bladene. Ved evt. oppkomme av fremmede treslag bør disse fjernes. Ved hogst er det viktig at ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samlet og brent på egnede steder, og helst fraktet ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil kunne favorisere hurtigvoksende og konkurransesterke arter som er uønsket i vegetasjonen. Gamle styvingstrær kan spares da de utgjør kulturminner, og bør restaureres/vedlikeholdes. Hvis traktor og tunge redskap av ulike grunner nødvendiggjør ferdsel over slåttemarka bør dette skje på frossen mark for å unngå kjøreskader og jordpakking

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Vesterås er en gammel fjordgård som inngår i et samlet kulturlandskap med både nedlagte og aktive fjell- og fjordgårder langs Storfjorden. I tillegg til slåttemarka har gården kulturminner som bl.a. rydningsrøyser og styvingstrær, steingjerder, og utgjør et større og svært verdifullt kompleks sammen med Hole.

Gården inngår i området Vestnorsk fjordlandskap, som i 2005 ble innskrevet på UNESCOs verdensarvliste. Det gamle kulturlandskapet med slåttesteiger, beitelandskap og stølsområde tilfører verdensarvområdet en viktig kulturell dimensjon som utfyller og øker den samla verdien av området, der Vesterås har en sentral plassering og viktig betydning for disse kulturverdiene.

VERDIBEGRUNNELSE:

Fra Langmo & Folden (2016): Ut frå faktaark for slåttemark frå juni 2015 oppnår lokaliteten låg vekt for areal (om lag 0,3 daa), middels vekt for typevariasjon grunna førekomstane av tørreng, og låg vekt for raudlistearter og artsmangfald. Den oppnår elles høg vekt på påverknad og tilstand ut ifrå bruken av arealet. Den oppnår også høg vekt på landskapsøkologi ut i frå at den ligg i eit svært verdifullt område med mange liknande lokalitetar. Ut frå dette oppnår lokaliteten verdien; Viktig – B, med moglegheit for auke av verdien om skjøtselen vert oppretthalden. Verdien er likevel noko svak grunna spora etter gjødsling, men vil auke med riktig skjøtsel.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtselsplan: 25.10.2016	UTFORMET AV: Per Vesterbukt	FIRMA: NIBIO Kvithamar		
UTM 6909754N 94495Ø	Gnr/bnr. 116/1	AREAL (nåværende): 0.3 daa.	AREAL etter evt. restaurering: 0.3 daa.	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperioder, ev datoer. Navn: Arnfinn Westerås			Type kontakt (befaring, tlf, e-post med mer) Befaring av slåttemarkene, 8.7.2016, Tlf. juli 2016, oktober.	

Mål:

Hovedmål for lokaliteten:

Slåttemarka er forholdsvis artsrik og med god hevd, verdi B. Målet er å opprettholde og øke artsmangfoldet for lokaliteten gjennom tradisjonell slått.

Konkrete delmål:

Opprettholde dagens hevdregime med årlig og sen slått. Gjennomføre bakketørrking av gras.

Opprettholde og øke artsdiversiteten for slåttemarka.

Opprettholde lettere vår- og høstbeite med sau og geit.

Ev. spesifikke mål for delområde(r):

Opprettholde kantslått mot vegkanter, steingjerder og stein/berg for å forhindre oppslag med trær og nitrofile høgstauder (eks. brennesle, hundekjeks, mjødukt).

Om mulig restaurere/vedlikeholde styvingstrær.

Tilstandsmål arter:

Opprettholde og øke artsdiversiteten for slåttemarka.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

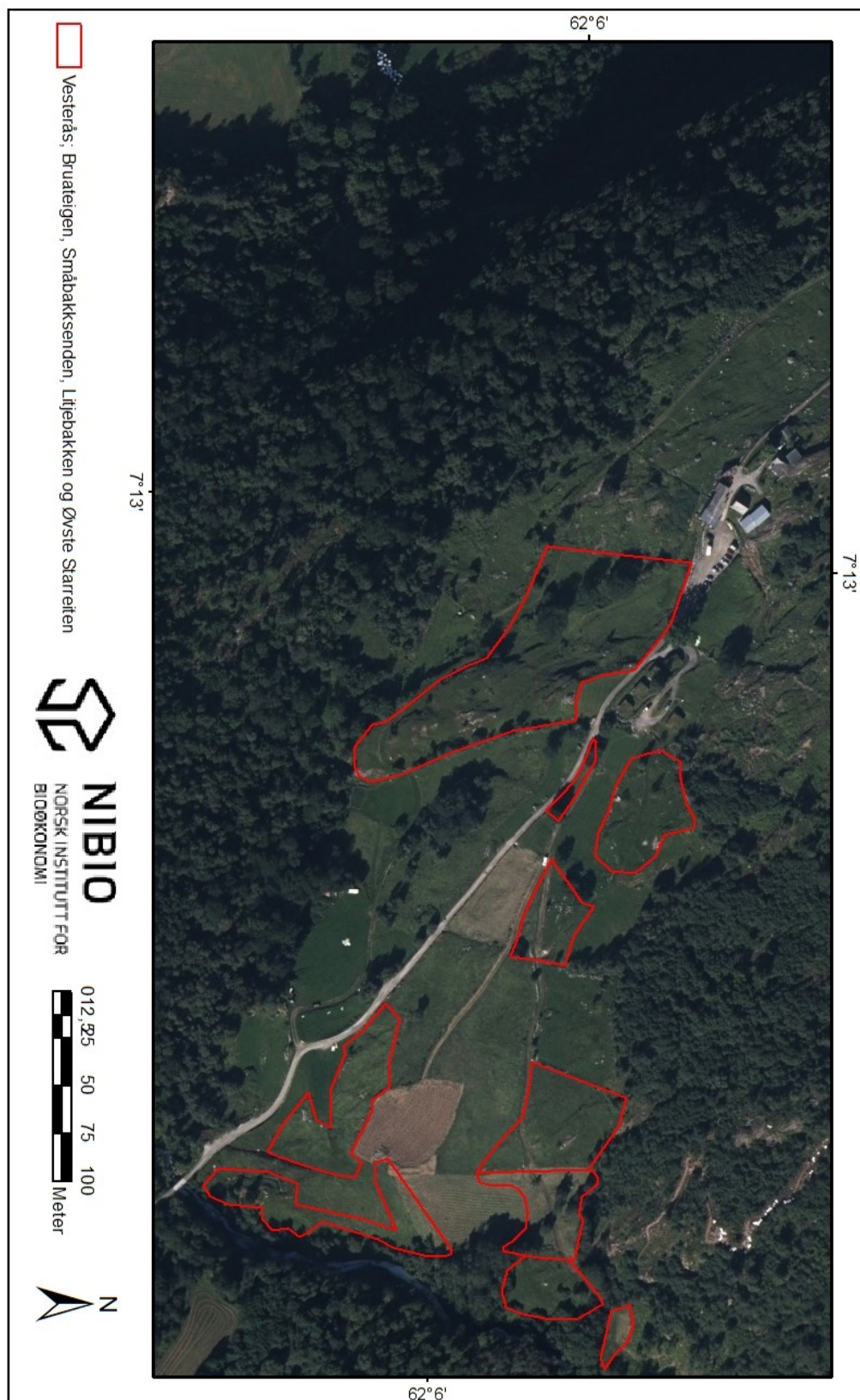
Holde kantsoner lysåpne.

AKTUELLE TILTAK:		Prioritering (år)	Ant daa og kostnad/daa	Kontroll: (Dato)
<p>Generelle tiltak:</p> <p>Enga slås med tohjuling (el. ljà) en gang årlig etter ca. 15 juli. Graset bakketørkes, rakes, vendes over 2-4 dager og fraktes ut av enga. Arealet er tungdrevet. Det skal ikke pløyes, gjødsles eller sås i engene.</p> <p>Vår- og høstbeite er generelt positivt for slåttemarka og bør opprettholdes. Beitetrykket bør ikke være for hardt.</p> <p>Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:</p> <p>Rydde lauvoppslag i kanter. Vedlikeholde styvingstrær.</p> <p>Oppsett og vedlikehold av gjerder for inngjerding av slåttemarka</p> <p>Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:</p>		Hvert år	0.3 daa à kr. ....,- per daa. = kr. ....,-	Sept. hvert år
		Ved kapasitet	300kr/t 20t/daa	
UTSTYRSBEHOV:				
Akutt behov for ryddesag til kommende sesong. Generelt: tohjulsslåmaskin, ljà, sigd for slått. River for vending og fjerning av gras. Utstyr vedlikehold/oppsett av gjerde.				
OPPFØLGING:				
Skjøtelsplanen skal evalueres innen 5 år: 2021				
Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:				
Ny artsregistrering bør utføres i 2021.				
Tilskudd søkt år:		Søkt til:		
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:		
Skjøtelsavtale parter:				
Arnfinn Westerås og Fylkesmannen i Møre og Romsdal.				
ANSVAR: (for iverksettelse av skjøtelsplanen)				
Arnfinn Westerås.				

Kilder

- Direktoratet for naturforvaltning. 2001. Naturbase dokumentasjon, biologisk mangfold.
- Direktoratet for naturforvaltning. 2009. Handlingsplan for slåttemark.
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.
- Jordal, J.B. et. al. 2005. Kartlegging av naturtyper i Stranda kommune. Rapport. 111 s. + kart.
- Langmo, S. H. L & Oldervik, F. G. 2016. Kartlegging av utvalde naturtyper i Møre og Romsdal i 2015. Bioreg AS. Rapport 2016 : 02. ISBN 978-82-8215-307-2.
- Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.
- NGU u.d. Berggrunn Nasjonal berggrunnsdatabase. Lokalisert 05.07.2016, på <http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>
- Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M., 1999: Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.
- Westerås, Arnfinn, 2016. Pers. med.

Ortofoto/kart

Figur 1. Oversiktsbilde for Vesterås med slåttemarker registrert i Naturbase (inntegnet rødt). Kartgrunnlag: Norge Digitalt.

Figur 2. Slåttemarka (Midt på bildet, inntegnet rødt) som inngår i skjøttselsplanen for Vesterås; Trekanten. Kartgrunnlag: Norge Digitalt.

Bilder

Figur 3. Slåttemarka sett mot vest, som utgjør en smal arm mellom veien og steinmuren midt på bildet. På bildet sees også gammelt styvingstre med alm. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6909751N 94501Ø.

Figur 4. Feltsjikt med bl.a. gulaks, rødknapp, rødkløver, engkvein, blåklokke, ryllik og rødsvingel. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6909751N 94501Ø.

Figur 5. Rødknapp er godt utbredt i enga. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6909741N 94513Ø.

4 Vesterås: Gardskroken, Almene og Trekanten

Skjøtselsplan for Vesterås: Gardskroken, Almene og Trekanten, slåttemark, Stranda kommune, Møre og Romsdal fylke

Foto: P. Vesterbukt/NIBIO

FIRMANAVN OG ÅRSTALL: NIBIO Kvithamar. 2016

PLAN/PROSJEKTANSVARLIG: Per Vesterbukt

OPPDRAGSGIVER: Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Miljøvernavdelingen

LITTERATURREFERANSE: Vesterbukt, P. 2016. Skjøtselsplan for Vesterås; Gardskroken, Almene og Trekanten, slåttemark, Stranda kommune, Møre og Romsdal fylke.

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)

Navn på lokaliteten Vesterås; Gardskroken, Almene og Trekanten		Kommune Stranda		Områdenr.			
ID i Naturbase BN00110030		Registrert i felt av: Per Vesterbukt		Dato: 8.7.2016			
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Langmo, S. H. L & Oldervik, F. G. 2016. Kartlegging av utvalde naturtyper i Møre og Romsdal i 2015. Bioreg AS. Rapport 2016: 02. ISBN 978-82-8215-307-2. Westerås, Arnfinn, 2016. Pers. med., befaring 8.07.2016				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:			
Hovednaturtype: D01 Slåttemark, 100 %			Utforminger:				
Tilleggsnaturtyper: Ingen							
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder fra befaring 8.7.2016					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Sted-kvalitet		Tilstand/ Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	X	God	X	Slått	X	Torvtekt	
20 – 50 m		Svak		Beite	X	Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplanen)

INNLEDNING

Områdebeskrivelsen er utarbeidet av NIBIO Kvithamar v/Per Vesterbukt, og basert på kartlegging utført 2015 (Langmo & Folden 2016) og egen befarings. Dette i forbindelse med oppfølging av handlingsplan for slåttemarker i Møre og Romsdal, på oppdrag fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Kartlegging fra 2015 er registrert i Naturbase med ID BN00110036. Området ble befart 8.7.2016 av Per Vesterbukt sammen med bruker. Tidligere kartlegging og informasjon fra grunneier er også lagt til grunn for skjøtelsesplanen.

BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:

Vesterås; Gardskroken, Almene og Trekanten ligger bratt, sørvendt, 315-325 m.o.h., ovenfor gårdsveien til Vesterås, rett overfor Geiranger sentrum i Stranda kommune. Enga er omkranset av mer intensivt drevet areal. Her er både frisk veldrenert mark og tørrere grunnlendte partier på berg og avsatter, som gir både frisk- og tørrbakke-vegetasjon. Berggrunnen generelt i området består av Gneis, ikke inndelt, for det meste kvartsdiorittik, noen steder migmatittisk.

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER:

Lokaliteten er avgrensa som naturtypen slåttemark av utforminga fattig slåtteeeng (70 %) og fattig slåttetørreng (30 %). Det meste av lokaliteten er likevel å rekne som intermediaer slåtteeeng og særleg gjeld dette dei grunnlendte partia. Etter NiN er lokaliteten å rekne som seminaturleg eng (T 32). Naturtypen kulturmarkseng der slåttemark er inkludert er vurdert som Sårbar - VU i Norsk raudliste for naturtypar frå 2011, medan slåtteeeng i seg sjølv er vurdert som sterkt truga - EN. Dette er også ein utvalt naturtype etter naturmangfaldlova (Langmo & Folden 2016).

ARTSMANGFOLD:

Fra Langmo & Folden (2016): Rundt lokaliteten finst for det aller meste meir oppgjødsla enger dominert av mellom anna hundegras. Innanfor lokaliteten dominerer artar som engkvein, gulaks, raudknapp og ryllik. Elles finst mellom anna blåklokke, blåkoll, engsmelle, firkantperikum, harestorr, kvann, kvitbladtistel, kvitmaure, småengkall, stormaure og tepperot. I område med djupare jord finst i tillegg noko englodnegras, engreverumpe, hundegras og hundekjeks. I turrare parti veks også bitterbergknapp, fjellmarikåpe, gulmaure, lintorskemunn, markjordbær, småsmelle, tiriltunge, vill-lauk og åkerstemor. Mosedekket er godt der graset ikkje er for tjukt. Ein reknar elles med at det er et visst potensiale for beitemarksopp her. Langs den vestre kanten av lokaliteten står fleire almetre (VU). I alle fall eitt av desse ber preg av hausting sjølv om denne form for skjøtsel ligg noko lenger attende i tid.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

Vesterås er en gammel gård, nevnt skriftlig fra 1600-tallet, der de fleste slåtteeigene har hatt en lang kontinuerlig, ekstensiv skjøtsel frem til i dag. Vesterås; Gardskroken, Almene og Trekanten slås i dag med tohjuling én gang per sommeren, vanligvis midten av juli. Steinete, kuperte partier slås med ljà og sigd, mens ryddesag anvendes på enkelte krevende kantsoner mot stein/steingjerder. Graset ligger gjerne en dag eller to til tork før det rakes ut, fraktes bort og presses i små rundballer. Denne prosessen inkluderer ikke bruk av landbruksmaskiner på selve slåttemarka. I tillegg er det vår- og høstbeite på enga med både sau og geit, med et mindre omfang av vårbeite sammenliknet med høstbeite. Som følge av tilgrensede dyrket mark er eng lysåpen med god solinnstråling og fravær av skyggesoner i kantene.

Fra Langmo & Folden (2016): Lokaliteten er i dag skjøtta ved slått, og gamle flyfoto frå området viser at lokaliteten også tidlegare har vore nytta som slåttemark. Også artssamansetninga og strukturen i marka vitnar om slåtteskjøtsel over lang tid. I og med at denne lokaliteten er noko meir grunnlendt enn ein del av dei omkringliggjande areala, er meir av det opphavlege artsmangfaldet teke vare på. Dette grunna det noko skinnare jordsmonnet, samt at desse områda i mindre grad har vore jordarbeidd og tilsådd enn dei partia som har djupare jordsmonn. Truleg har også noko av den vore jordarbeidd, men dette ligg lenger tilbake i tid. Delar av lokaliteten har difor noko preg av å vere gamaleng, men er inkludert av arronderingsmessige årsakar.

FREMMEDE ARTER:

Ingen

KULTURMINNER:

Rydningrøyser, steinmur/gjerde

SKJØTSEL OG HENSYN

Slått: dagens ekstensive hevd med slått bør videreføres. Det anbefales at enga slås med lett redskap (ljà el. tohjuling for å unngå jordpakking) én gang i året på sensommeren, ikke før ca. 15. juli, for at artene skal rekke å sette frø. Ettersom graset presses til rundballer og anvendes til fôr på gården er det begrenset hvor lenge grastørken kan gjennomføres. Men hvis muligheten byr seg kan graset gjerne bakketørkes 3-4 dager, rakes og vendes (evt. hesjes) før det fjernes, dette for å fremme frømodning og frøspredning blant engartene på slåttemarka. Graset bør ikke doneres i kantsoner ovenfor enga, da dette gir en gjødslingseffekt fra gras under nedbryting.

Beite: et lett beitetrykk vår og høst vil normalt ikke ha negativ effekt på utbredelsen til artene, samtidig som utbredelsen med mose reduseres. Om større besetninger oppholder seg i enga gjennom sommeren bør de fjernes, da enkelte plantearter vil oppleve hard selektering. Orkideer er særlig utsatt under vårbeite. Vår- og høstbeite med tilhørende slått fordrer gjerder og vedlikehold av disse slik at dyrene utestenges fra slåttemarka gjennom sommeren.

Restaurering: enga er lysåpen med god solinnstråling og fravær av skyggesoner i kantene, slik at her er ingen større restaureringsbehov for tiden. Man bør likevel være oppmerksom på lauvoppslag i vegkanter, kantsoner og steinete/krevende terreng og fjerne disse fortløpende. Mindre busker og oppslag kan også fjernes på sommeren når det er tørt og mye av biomasse er samlet i bladene. Ved evt. oppkomme av fremmede treslag bør disse fjernes. Ved hogst er det viktig at ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samlet og brent på egnede steder, og helst fraktet ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil kunne favorisere hurtigvoksende og konkurransesterke arter som er uønsket i vegetasjonen. Gamle styvingstrær kan spares da de utgjør kulturminner, og hvis mulig restaureres/vedlikeholdes. Hvis traktor og tunge redskap av ulike grunner nødvendiggjør ferdsel over slåttemarka bør dette skje på frossen mark for å unngå kjøreskader og jordpakking

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Vesterås er en gammel fjordgård som inngår i et samlet kulturlandskap med både nedlagte og aktive fjell- og fjordgårder langs Storfjorden. I tillegg til slåttemarka har gården kulturminner som bl.a. rydningsrøyser og styvingstrær, steingjerder, og utgjør et større og svært verdifullt kompleks sammen med Hole.

Gården inngår i området Vestnorsk fjordlandskap, som i 2005 ble innskrevet på UNESCOs verdsarvliste. Det gamle kulturlandskapet med slåttesteiger, beitelandskap og stølsområde tilfører verdensarvområdet en viktig kulturell dimensjon som utfyller og øker den samla verdien av området, der Vesterås har en sentral plassering og viktig betydning for disse kulturverdiene.

VERDIBEGRUNNELSE:

Fra Langmo & Folden (2016): Ut frå faktaark for slåttemark frå juni 2015 oppnår lokaliteten høg vekt for areal (om lag 1,3 daa), låg vekt for typevariasjon, raudlistearter og artsmangfald. Den oppnår elles høg vekt på påverknad og tilstand ut ifrå bruken av arealet. Den oppnår også høg vekt på landskapsøkologi ut i frå at den ligg i eit svært verdifullt område med mange liknande lokalitetar. Ut frå dette oppnår lokaliteten verdien; Viktig – B, med moglegheit for auke av verdien om skjøtselen vert oppretthalden. Verdien er likevel noko svak grunna spora etter gjødsling, men vil auke med riktig skjøtsel.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtelsesplan: 25.10.2016	UTFORMET AV: Per Vesterbukt	FIRMA: NIBIO Kvithamar		
UTM 6909739N 94576Ø	Gnr/bnr. 116/2	AREAL (nåværende): 1.3 daa.	AREAL etter evt. restaurering: 1.3 daa.	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperioder, ev datoer. Navn: Arnfinn Westerås			Type kontakt (befaring, tlf, e-post med mer) Befaring av slåttemarkene, 8.7.2016, Tlf. juli 2016, oktober.	

Mål:

Hovedmål for lokaliteten:

Slåttemarka er forholdsvis artsrik og med god hevd, verdi B. Målet er å opprettholde og øke artsmangfoldet for lokaliteten gjennom tradisjonell slått.

Konkrete delmål:

Opprettholde dagens hevdregime med årlig og sen slått. Gjennomføre bakketørring av gras.

Opprettholde og øke artsdiversiteten for slåttemarka.

Opprettholde lettere vår- og høstbeite med sau og geit.

Ev. spesifikke mål for delområde(r):

Opprettholde kantslått mot vegkanter, steingjerder og stein/berg for å forhindre oppslag med trær og nitrofile høgstauder (eks. brennesle, hundekjeks, mjøduert).

Tilstandsmål arter:

Opprettholde og øke artsdiversiteten for slåttemarka.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

Holde kantsoner lysåpne.

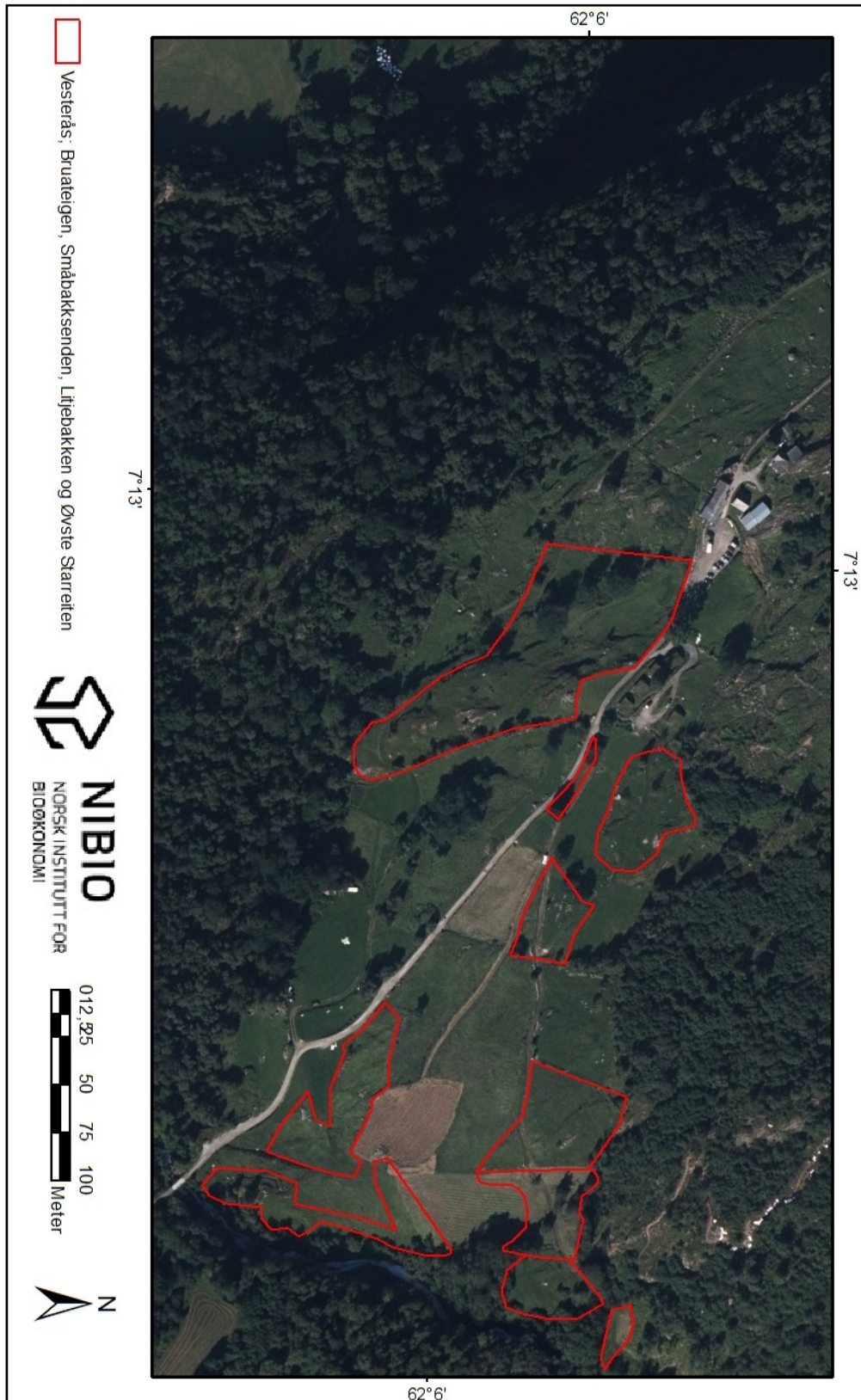

Kilder

- Direktoratet for naturforvaltning. 2001. Naturbase dokumentasjon, biologisk mangfold.
- Direktoratet for naturforvaltning. 2009. Handlingsplan for slåttemark.
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.
- Jordal, J.B. et. al. 2005. Kartlegging av naturtyper i Stranda kommune. Rapport. 111 s. + kart.
- Langmo, S. H. L & Oldervik, F. G. 2016. Kartlegging av utvalde naturtyper i Møre og Romsdal i 2015. Bioreg AS. Rapport 2016 : 02. ISBN 978-82-8215-307-2.
- Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.
- NGU u.d. Berggrunn Nasjonal berggrunnsdatabase. Lokalisert 05.07.2016, på <http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>
- Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M., 1999: Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.
- Westerås, Arnfinn, 2016. Pers. med.

Ortofoto/kart

Figur 1. Oversiktsbilde for Vesterås med slåttemarker registrert i Naturbase (inntegnet rødt). Kartgrunnlag: Norge Digitalt.

Figur 2. Slåttemarka (Inntegnet rødt) som inngår i skjøtselsplanen for Vesterås; Gardskroken, Almene og Trekanten. Kartgrunnlag: Norge Digitalt.

Bilder

Figur 3. Slåttemarka sett mot vest. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6909740N 94586Ø.

Figur 4. Slåttemarkas nedre del sett mot øst. Grense mot mer intensivt drevet areal sees helt til høyre. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 69096728 94558Ø.

Figur 5. Parti fra feltsjiktet med arter som engkvein, gulaks og blåklokke. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6909738N 94569Ø.

Figur 6. Detaljbilde fra feltsjiktet, bl.a. rødknapp, hvitkløver, rødsvingel, blåklokke og engkvein. Foto: Per Vesterbukt/NIBIO Kvithamar, 8.7.2016. UTM33 6909749N 94581Ø.

Etterord

Nøkkelord:	Slåttemark, skjøtsel, naturtyper, biologisk mangfold, handlingsplan, skjøtelsesplan, utvalgt naturtype, vegetasjon
Key words:	
Andre aktuelle publikasjoner fra prosjekt:	

NOTATER

NOTATER

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.